

що передусім законами мають регулюватися процедури діяльності інших суб'єктів інституціонального супроводу.

Натомість уряду та системі центральних органів виконавчої влади у інституціональному супроводі наближення законодавства належить скоріше функція **забезпечення** конкретних дій. Натомість на сьогодні уряд формально перебрав на себе координацію відповідної діяльності, поклавши практичне її забезпечення на Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції.

У цілому **інституціональний супровід наближення законодавства України до *acquis* ЄС можна визначити як формування та регулювання функціональної, цілісної підсистеми інституцій держави, спроможної здійснювати правотворчу та правореалізаційну діяльність, спрямовану на виконання міжнародних зобов'язань України щодо входження до правового простору ЄС.** “Інституціональний супровід” наближення законодавства є частково співпадаючим поняттям із такими поняттями як “інституціональний механізм” та “інституційне (організаційне) забезпечення”, однак його зміст є суттєво відмінним від цих понять. Постановка питання про інституціональний супровід в практичній площині дозволяє переосмислити як визначення місця та ролі окремих елементів цього супроводу, так і регулювання їх взаємодії між собою.

Перспективи подальших розвиток у цьому напрямі визначаються як необхідністю окреслення детермінант інституціонального супроводу наближення законодавства України до *acquis* ЄС, так і визначенню стану та перспектив цього супроводу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Трагнюк О. Я., 2005. ‘Адаптація права України до права ЄС як складова механізму євроінтеграції’, *Державне будівництво та місцеве самоврядування*, Вип. 10, с. 139-141.

О. В. Бабкіна
*професор кафедри політичних наук,
публічного управління та адміністрування
НПУ імені М. П. Драгоманова,
академік Української академії політичних наук,
доктор політичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
(м. Київ)*

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

Складний і суперечливий процес трансформації всіх сторін суспільного життя, який нині відбувається в Україні, викликає потребу його теоретичної рефлексії,

дослідження політичного життя та його складових, що детермінує інноваційні цілі та завдання у сфері демократичного розвитку України.

В обґрунтуванні цих процесів, а також у розробці їх теоретичної платформи, активну роль покликана відігравати політична наука. До її першочергових проблем належить: аналіз соціально-політичної ситуації в Україні; пошук консолідуючих ідей та реальної програми дій, зрозумілих для всіх верств українського суспільства; проблеми легітимності владних структур; необхідність поглибленого аналізу політичних інститутів та процесів, в їх генезисі; розробка концептуального забезпечення регулювання соціально-гуманітарної освіти в Україні; обґрунтування пріоритетів розвитку процесів науки та освіти та ін.

Стратегія, тобто напрями наукових досліджень в цій галузі науки, пов'язана насамперед зі створенням якісно нових методологічної та теоретичної основ державотворення; виявленням загальних закономірностей розвитку; дослідженням функціонування структури політичних інститутів та процесів; особливостей політичного розвитку України; формуванням української соціально-правової державності; аналізом теоретичних проблем становлення громадянського суспільства, його взаємодії з владою; формуванням демократичних гуманістичних цінностей свободи, гідності і громадянської відповідальності, цивілізованої політичної поведінки та культури [1].

Успіх процесу модернізації України прямо пов'язаний з розвитком сучасної політичної теорії, її інформаційних, аналітичних, прогностичних та проектних можливостей на базі методів політичної інженерії, освоєння світового досвіду суспільного управління. Наука повинна випереджати в своєму розвитку політичні рішення, що може бути забезпечено тільки науковим станом соціально-економічного прогнозування. Наука потребує раціональної політики. Водночас вона повинна переконати політиків в тому, що їх потреба в науці є не меншою. Владні інститути та їх лідери не зможуть утримати владу, якщо вони і надалі будуть використовувати “метод спроб і помилок” замість дійсно наукового аналізу та прогнозу. Політика і державне управління теж є наукою. Особливої уваги потребує організація незалежної та обов'язкової наукової експертизи всіх важливих державних і політичних рішень, така експертиза вже зараз стає імперативом для будь-якої розумної влади. При цьому нагальною є морально-правова відповідальність експертів як з точки зору їх кваліфікації, так і глибокої принциповості, тому що результати експертизи можуть відобразитися на долі країни та її народу.

Динаміка соціально-політичних змін зумовлює зростання ролі гуманітарної освіти людини, розробку і поширення неконфронтаційної концепції політики, яка завжди було притаманна суспільно-політичній думці України, насамперед таким мислителям як М. Костомаров, М. Драгоманов, М. Грушевський, В. Винниченко, В. Старосольський, І. Лисяк-Рудницький, Б. Гаврилишин. Вона конче необхідна й сьогодні, в період зростання суспільної напруженості, соціальних протиріч, військової агресії з боку Росії.

До змісту відповідної концепції демократичної політики, яка поширюється в сучасному світі, входять, зокрема, такі положення: стабільність суспільства можлива тільки як співіснування різних за інтересами соціальних груп; політика означає не тільки науку перемагати, а ще й мистецтво жити разом; звернення до насильства є проявом внутрішньої слабкості; справжні громадянські чесноти полягають не в політичній знятості, а в шануванні та захисті громадянського суспільства [2, с. 8-9].

В умовах сучасного суспільно-політичного розвитку розвивається тенденція до максимального використання наукових досягнень і до значного підвищення рівня освіти. Виходячи з цього, в розробці стратегії розвитку держави, створенні моделі модернізації суспільства слід звертати особливу увагу на систему освіти, як на можливість прискореного розвитку гуманістичного потенціалу. Така позиція означає відмову від спроб звести модернізацію до суто техніко-економічних нововведень. У нинішніх умовах теоретичні знання і рівень освіти повинні розглядатися як джерело інновацій, як засіб удосконалення соціального та політико-правового простору. Все це пов'язано не тільки зі зміною характеру виробництва, а й зі зростанням ступеня залежності суспільства від фундаментальних соціально-гуманітарних наукових досліджень і політики їх реалізації.

Входження України в освітній простір Європи включає модернізацію діяльності в контексті євровимог, приєднання до вироблення загальних підходів до вирішення транснаціональних проблем вищої освіти. Це, перш за все, програми приведені національного законодавства в сфері освіти до норм, що вже нароблені країнами Європи, розширення доступу до вищої освіти і підвищення академічної мобільності студентів і їх мобільності на ринку праці.

Цей рух, безумовно об'єктивний, зумовлений становленням інформаційного суспільства, посиленням міграційних процесів, мобільності ринку праці, а головне – об'єктивно сформованої потреби навчитися жити разом, зберігаючи власну етнічну, культурну, релігійну різноманітність, водночас поважаючи і розуміючи один одного. Важливою складовою євроінтеграційної освітньої політики можна вважати гуманітаризацію та гуманізацію освіти, як культури вибору, зростання діалогу культур на основі унікально всесвітніх особистостей, принципів рівноправ'я та діалогу. Отже, європейська освітня політика є добровільною, полісуб'єктною, багатоваріантною, відкритою та поступовою.

Усебічний системний розвиток соціально-гуманітарної освіти дозволяє сформувати в суспільстві філософію випереджаючого просвітництва, смак до народження нових смислів, повернути суспільству втрачений інтерес до проблематики майбутнього. Система соціально-гуманітарної освіти, підтримувана державою та її інститутами, здатна не тільки сформувати демократичні механізми, захистити права людини, але й володіє потенційними можливостями повернути суспільству відчуття еволюційного ритму, безперервності буття. Тільки соціально-гуманітарні дисципліни здатні забезпечувати процес самосвідомості суспільства, наслідки вибору того чи іншого політичного ладу

держави, всебічне розуміння складнощів політичного життя, вміння розрізняти і долати негативні тенденції соціального розвитку, формування розвинутої системи політичної соціалізації особистості, включення індивіда в складний і суперечливий світ політичних відносин, створення системи гуманістичних цінностей, таких як свобода, справедливість, честь, громадянська відповідальність та ін.

Об'єктивний аналіз європейського досвіду розвитку вищої школи дозволяє зробити висновок про пріоритет соціально-культурних функцій по відношенню до професійних, коли головна функція освіти вбачається у формуванні певної інтелектуальної та моральної основи для відповідної майбутньої професійної діяльності. Розвиток демократичної самосвідомості студентів і викладачів є результатом “впровадження ... особливого циклу гуманітарних дисциплін, які називаються демократичною а бо громадянською освітою” [3]. Протилежна тенденція спостерігається зараз в системі освіти України, насамперед занепокоєння викликає явна недооцінка ролі місця соціально-гуманітарних дисциплін, знецінення інтелектуальної праці, зниження державних асигнувань на розвиток науки, процес деінтелектуалізації суспільного життя, результатом чого є криза керованості суспільством, основною причиною якої можна вважати розрив між якістю та організованістю суспільного інтелекту та рівнем складності проблем, які йому потрібно вирішувати. Про стан суспільного інтелекту в Україні свідчить відсутність глибоких обґрунтованих концептуальних проєктів реформування суспільства, неякісне і несвоєчасне законодавство, слабка ефективність діяльності органів влади.

Наші пропозиції виходять з необхідності піднесення політичної освіти до сучасного рівня політичної науки, запровадження до навчального процесу вітчизняного і зарубіжного досвіду, ефективного використання науково-педагогічного персоналу відповідних кафедр, наукових установ НАН України, запрошення зарубіжних фахівців, органічного поєднання навчальної і наукової роботи викладачів, їх спрямування на подальший розвиток політичної науки, національної школи політології, підвищення наукового та виховного рівня навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса ; редкол. : чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода; від. рек. І упоряд. О. Майборода. Київ: Парлам. вид-во, 2016 – 704 с.
2. Бабкіна О. В. Демократична політика як імператив сучасного глобального розвитку. Політика і духовність в умовах глобальних викликів. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 [Відп. ред. О. В. Бабкіна]. Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2014. Спецвипуск. 8-15.
3. Андрущенко В. П. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття. Київ: Знання України, 2011. С. 228.